

ÕPPEKAVAJUHTIDE KOGEMUSED BAKALAUREUSE ÕPPEKAVADE ARENDAMISEL TALLINNA ÜLIKOO LIS

Eva-Kristina Vatsfeldt

Juhendaja: Katrin Karu, PhD

Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituut

Andragoogika ja täiskasvanuhariduse valdkond

ANNOTATSIOON

Uurimistöös analüüsiti Tallinna Ülikooli õppekavajuhtide kogemusi bakalaureuse õppekavade arendustegevustes. Uuringu eesmärgiks on mõista, kuidas õppekavajuhid kogevad õppekavade arendamist ja milliseid tähendusi arendustegevustele omistatakse. Tegemist on kvalitatiivse uurimistööga, kus kasutati fenomenoloogilist uurimisviisi. Uuringus viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud nelja õppekavajuhiga, kes esindasid erinevaid TLÜ instituute. Andmeid analüüsiti induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Tulemustes selgus, et õppekavajuhid tajuvad arendustegevusi kolme suurema kategooriana. Tähendustena, mis arendustegevustele omistatakse, arendustegevustena, mis tagavad õppekava kvaliteedi ja hinnangutena, mida arendustegevusi läbi viies tajutakse. Tulemustest tõusis esile, et õppekava arendamine nõuab tõhusat koostööd, administratiivset tuge, ühiskonna ja tööturu ootustega arvestamist ning pakub õppekavajuhtidele nii rahulolu kui rahulolematust. Uuring pakub sisendit õppekavade arenduse toetamise edasi uurimiseks ja õppekorralduse arendamiseks ülikoolis.

Võtmesõnad: õppekava juhtimine, arendustegevused, kõrgharidus, fenomenoloogiline uuring

SISSEJUHATUS

Õppekavade pidev täiustamine ja kohandamine on oluline osa kõrgkoolide haridusalasest tegevusest, et vastata nii ühiskonna, tööturu kui ka üliõpilaste muutuvatele vajadustele. Eesti kõrgharidusseaduse §3 lg 2 kohaselt on õppekava dokument, mis määratleb õppe eesmärgid ja õpiväljundid, õppe nominaalkestuse ja -mahu, õppe alustamise ja lõpetamise tingimused, õppeainete loetelu ning spetsialiseerumisvõimalused (Kõrgharidusseadus, 2023). Õppekava uurimine on kiiresti muutuval haridusmaastikul, mida iseloomustavad uued tehnoloogiad, personaliseerimine, rahvusvahelistumine ja ühiskondlike ootuste muutumine, hädavajalik, et

tagada kõrghariduse jätkusuutlikkus ja vastavus (Varblane, 2022). Ootused kõrgharidusele on seotud elukestva õppe vajalikkuse kasvuga ja sellega seoses oodatakse ülikoolidelt, et need pakuksid teadmisi ja oskusi, mis on asjakohased ja vastavad tööturu tingimustele (Varblane, 2022). Ülikoolides õpib üha rohkem eri vanuses täiskasvanuid. Valdav osa õppijatest ei ole enam 18–22-aastased noored, vaid töötavad täiskasvanud, kes tulevad ülikooli, et alustada, jätkata või täiendada kraadiõpinguid, parandada oma konkurentsivõimet tööturul või lihtsalt enesearengu eesmärgil, tasakaalustades õpinguid töö ja pereelu kõrvalt (Karu, 2020). Sellest lähtuvalt eeldavad õppijad personaalsust ja paindlikkust õppimise aja, koha, vormi ja mahu osas, mis kõrghariduse tuleviku raporti kohaselt on üks neljast kõrgharidusmaastiku arengusuundumusest, soodustades kõrgharidusõppe mitmekesistumist (Arenguseire Keskus, 2022).

Eestis tohivad kõrgharidust pakkuda ainult institutsionaalse akrediteerimise läbinud kõrgkoolid, mille üheks osaks on valimipõhiselt teatud arvu õppekavade hindamine (Tallinna Ülikool, 2024). Kõrgharidusstandardi järgi peab õppekava olema kooskõlas õppeasutuse arengukava ja missiooniga, lähtuma tööturu, ühiskonna ja sihtrühma vajadustest ning järgima kaasaegset õpikäsitlust (Kõrgharidusstandard, 2024). Kvaliteetsete õppekavade arendamine on seetõttu kõrgkoolides tähtsal kohal. Tallinna Ülikooli (edaspidi TLÜ) kvaliteediraamistikus (2023) on kirjeldatud, et ülikooli eesmärk on luua ja arendada tulevikku suunatud õppekavasid, mis toetavad ühiskonna arengut, vastavad ülikooli arengukavale ning rõhutavad interdistsiplinaarset lähenemist. Õppetegevuse sihiks on kujundada õppijates ettevõtlik, aktiivne, avatud ja hooliv eluhoiak, mis edendab jätkusuutlikku arengut.

Õppekava arendustegevuste alla kuuluvad õppekava kavandamine ja koostamine, avamine ja rakendamine, hindamine ja parendamine või muutmine, olles seejuures katkematu tsükkel (Rutiku *et al.*, 2007; Vanari *et al.*, 2024). Õppekavaarendust mõjutab oluliselt hariduspoliitika ja seda väljendavad dokumendid, nii kohalikul tasandil (nt “Haridus- ja Teadusstrateegia aastateks 2021-2035”), Euroopa Liidu tasandil (nt “Võtmepädevused elukestvas õppes - üleeuroopaline lähteraamistik”) kui ka ülemaailmsel tasandil, kus haridusotsuseid mõjutavad nt Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) ja Ühinenud Rahvaste Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioon (UNESCO) (Krull, 2020).

Õppekavade haldamise eest vastutavad õppekavajuhid või programmijuhid (Haridussõnastik, 2024). TLÜ-s on ametinimetus õppekavajuht¹, kelle tööülesanneteks on õppekava arenduste ettevalmistamine ja elluviimine, õppekavaga seotud dokumentatsiooni

¹ TLÜs on alates 19.02.2024 ametinimetus õppekavajuht, seni õppekava kuraator.

haldamine, üliõpilaste informeerimine, õppekavaarendust toetavate materjalide koostamine ja õppekava kvaliteedi tagamine (Tallinna Ülikool, 2024). Seega on õppekavajuhtidel kanda oluline roll, sest nende ülesandeks on juhtida ja toetada õppekavade arendustegevusi ning tagada õppekava kvaliteet ja tõhusus. Antud uurimistöö keskendub TLÜ õppekavajuhtide kogemustele õppekavade arendustegevustes. Teema on oluline kahel põhjusel. Esiteks, seetõttu, et TLÜ-s võeti 19. veebruaril 2024 vastu uuendatud õppekava statuut, mille raames muutus õppekava kuraator õppekavajuhiks ning loodi võimalus õppekava töörühma loomiseks, kellega koostöös õppekava arendustegevusi läbi viia (§16). Teiseks on teema aktuaalne, sest et kõrgkoolides on õpetamise ja õppimisega seotud uurimistel, sh õppekavaarendusel, madal prioriteet, kuna kõrgkooli reeglid rõhutavad ning väärtustavad distsipliinipõhist teadustööd ja õppekavaarendust ei peeta akadeemiliseks saavutuseks (Vanari & Povilaitis, 2024).

Õppekavaarenduse parendamiseks ja heade praktikate levitamiseks on oluline mõista õppekavajuhtide kogemusi õppekava arendustegevuste ajal. Fenomenoloogia ehk kogemuste uurimine keskendub sellele, kuidas inimesed mõtestavad ja teadvustavad oma kogemusi, nii individuaalsete kui jagatud tähendustena (Patton, 2014). Kogemused sisaldavad kõike seda, mida inimene tähenduslikuks peab ja õppekavajuhtide kogemuste uurimine aitab mõista, millist tähendust omistavad õppekavajuhid arendustegevustele, millised on õppekavaarenduse parimad viisid ja millist tuge selles tegevuses vajavad. Selle uurimistöö käigus keskendun loetelu esimesele punktile, tähenduste omistamisele. Uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada Tallinna Ülikooli õppekava juhtide kogemused õppekava arendustegevustest. Sellest tulenevalt püstitasin uurimisküsimuse: *Kuidas kogevad õppekavajuhid õppekava arendustegevusi?*

ÕPPEKAVA JA SELLE ARENDAMINE

Õppekava mõiste pärineb 16. sajandist, kui Pariisi ülikooli professor Petrus Ramus tõi haridusse ladinakeelse sõna *currere*, mis tähendab võidujooksurajal jooksmist (Ropo, 2024). Tänapäeval on õppekava mõiste tähendus keerulisem, sõltudes riigist, kontekstist ja traditsioonidest (Ropo, 2024; Krull, 2020). Võimalik on vahet teha kitsamal ja laiemal definitsioonil. Kitsama definitsiooni järgi käsitletakse õppekavas vaid ainekavasid või õppeaineid, laiemas definitsioonis aga õppekava arendamise üldisi põhimõtteid ja teooriaid, see tähendab, et nähakse õppekava kui tervikut või uurimisvaldkonda (Erss, 2020).

Eesti kõrgharidusseaduse järgi määrab õppekava kindlaks õppe eesmärgid, õpiväljundid, kestuse ja mahu, samuti õppeainete loetelu ja spetsialiseerumisvõimalused

(Kõrgharidusseadus, 2023). Õppekava käsitletakse hariduses tuumikuna, mida mõjutavad sotsiaal-poliitilised tingimused (Erss, 2020). Eestis põhineb õppekava riiklikele suunistele, sarnanedes Skandinaavia lähenemisega (Krull, 2020), keskendudes õpiväljunditele ehk teadmiste, oskuste ja hoiakutele, mida õppija peab omandama (Aruväli *et al.*, 2016).

Õppekavade arendamise aluseks on õppekavateooria. Õppekavateooria on haridusteaduste valdkonda kuuluv akadeemiline distsipliin, mis uurib ja kirjeldab õppe- ning kasvatustöö eesmärkide püstitamise, sisu valiku ja korraldamise suuniste loomist, erineva taseme õppekavadena (Krull, 2020). Ropo (2024), viidates Pinarile, kirjutab samas, et õppekavauuringud keskenduvad hariduskogemuse teaduslikule uurimisele, mitte otsesele õppekavade arendamisele.

Õppekavade kavandamist ja juhtimist toetab õppekavade uurimisvaldkond. See annab strateegilise aluse õppekavaga seotud otsustele ning toetab innovaatilist ja süstemaatilist lähenemisviisi kõrgkooliõppe ja -õpetamise arendamisele (Vanari & Povilaitis, 2024). Õppekavaarenduse uurimise fookusvaldkonnad on selgelt esitatud Vanari & Povilaitise (2024) artiklis *Praktikaarendus kõrgkoolides: mida ja kuidas muuta?*. Autorid kirjeldavad õppekava uurimist Huballi teooria järgi, mis jaotab õppekavaarenduse neljaks etapiks: kontekst, koostamine, rakendamine ja hindamine. Konteksti kirjeldamine loob aluse õppekava sisukale arendamisele, võttes arvesse organisatsiooni ja valdkonna eripärasid. Koostamise etapp rõhutab eesmärgistamise tähtsust, määratakse õppekava eesmärgid ja õpiväljundid, mis on aluseks edasisele õppekava rakendamisele, kus omakorda analüüsitakse õpetamise ja õppimise protsesse, et hinnata nende vastavust õppekava eesmärkidele. Uuritakse üliõpilaste kogemusi ja õpetamismeetodeid, et tagada kaasatus. Viimane on hindamine, mille eesmärgiks on kogutud tagasiside põhjal hinnata õppekava tõhusust ja vastavust ootustele. (Vanari & Povilaitis, 2024)

Õppekava statuut ja õppekava struktuur

TLÜ õppekava statuut määratleb õppekava põhialused, sealhulgas õppe eesmärgid, kestuse, mahu, alustamise ja lõpetamise tingimused (Tallinna Ülikool, 2024). Statuut annab õppijaile ülevaate regulatiivsetest põhimõtetest, mis on õppekava struktuuri aluseks. Õppekava koostamisel on oluline seada saavutatavad eesmärgid, mis vastavad nii õppijate kui ka ühiskonna vajadustele (Kivisild, 2021). Realistlikud ja saavutatavad eesmärgid aitavad hoida fookust ning toetavad arendustegevusi. TLÜ õppekava statuut sätestab bakalaureuseõppele

kaks võimalikku struktuuri: üldine õppekava ja õppekava, mis sisaldab kõrvaleriala või valikmooduleid. Bakalaureuse õppekava koosneb viiest osast: üleülikoolilised ained, erialaaineid, praktika, bakalaureusetöö või -eksam ning vabaained, kusjuures valikainete osakaal on 10–20% õppekava üldmahust. Uurimistöö keskendub bakalaureuseõppekava struktuurile ja selle osadele.

Õppekava arendustegevused

Õppekava arendamine on pidev protsess, kuna ühiskonna ja õppijate vajadused muutuvad ajas. Lisaks mõjutavad õppekavade arendust mitmesugused poliitilised tegurid, sealhulgas riiklikud õigusaktid ja globaalsed haridustrendid. Seega kajastab õppekava ideaalis sotsiaalset kokkulepet, valmistades ette lõpetajaid, kes suudavad iseseisvalt rakendada oma teoreetilisi teadmisi ja oskusi vastavalt ühiskonnas toimuvatele muutustele ja tööturu nõudmistele (Kivisild, 2024). Lisaks mõjutab õppekava arendust Krulli (2020) sõnul see, et spetsialistid (õppekava arendajad) näevad õppekava kui juhust õppe- ja kasvatustöö korraldamiseks erinevalt ning on üsna tavapärane, et õppekava uuendamiseks võetakse eeskujuks mõni teine edukaks osutunud õppekava ja seda kas tervenisti või modifitseeritult. Õppekava arendustegevuste juures on oluline, et õppekava oleks sidus, võimaldades seega üliõpilasel õppeaineid läbida struktureeritult ja kindla sihiga, sest sidus õppetöö toetab õpimotivatsiooni, kuna uute teadmiste omandamine käib samm-sammult (Malva & Leijen, 2020).

TLÜ õppekava statuut sätestab, et õppekava arendustegevused tuginevad pidevale sise- ja välishindamisele ning tagasiside kogumisele üliõpilastelt, õppejõududelt, tööandjatelt ja vilistlastelt. Arendustegevuste eesmärk on tagada see, et õppekavad vastaksid tööturu ja sihtgrupi vajadustele ning pakuksid üliõpilastele kvaliteetset haridust (Tallinna Ülikool, 2023). Sise- ja välishindamise käigus koostatud analüüside tulemused esitatakse õppekavade nõukogule ja õppekolleegiumile (Tallinna Ülikool, 2023).

Sisehindamine toimub vähemalt kord aastas ja selle jaoks kasutatakse sisehindamise aruande vormi. Õppekava arendustöös on hindamine lahutamatu osa. Ornsteini ja Hunkinsi sõnul on hindamisel hariduses kolm olulist funktsiooni: see aitab otsustada, kas jätkata sama õppekavaga, teha selles muudatusi või asendada see uuega; hinnata õppekava rakendajaid, eelkõige õpetajaid ja õpilasi; ning teha kindlaks, kas olemasolev koolikorraldus on jätkusuutlik või vajab reformi (Krull, 2020). TLÜ-s analüüsib õppekavajuht sisehindamise käigus vähemalt kord aastas õppekava toimimist, arvestades selliseid kriteeriume nagu õppe-

ja hindamismeetodite vastavus eesmärkidele ja õpiväljunditele, tagasisidet õppekavale, õppetöö korraldust ja õppekava välishindamise järgselt koostatud tegevuskava (Tallinna Ülikool, 2023). Lisaks sellele peab õppekavajuht kord kolme aasta jooksul analüüsima õppekava selliste kriteeriumide alusel nagu tagasiside rakendamine õppekorralduse, vilistlaste ja tööandjate osas, vastuvõtueksami sisu ja korraldust, kohustusliku kirjanduse asjakohasust, lõputööde sisu ja juhendamisega seotud probleeme, õppekava sisu vastavust eesmärkidele, tööturu ja sihtgrupi vajadustele ning õppekeskkonna vastavust eesmärkidele (IT vahendid, andmebaasid, õppematerjalid jne) (Tallinna Ülikool, 2023).

Välishindamise raames osaleb ülikool institutsionaalsel akrediteerimisel ja temaatilistel kvaliteedihindamistel. Välishindamist korraldab ja teostab Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur (HAKA), mis lähtub hindamisel rahvusvahelistest põhimõtetest ja kõrgharidusseadusest (Tallinna Ülikool, 2023). Välishindamise käigus kontrollitakse, kas õppekavad ja nende alusel toimuv õppe- ja arendustegevus vastavad seadustele ning riiklikele ja rahvusvahelistele standarditele ja arengusuundadele, eesmärgiga pakkuda soovitusi õppekvaliteedi parandamiseks (Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur, 2024; Kivisild, 2024).

TLÜ õppekava statuudis ei ole õppekava kvaliteedi ja arendamise peatükis peale tagasiside küsitluste analüüsimist toodud välja konkreetseid arendustegevusi, mida õppekavajuhid erinevate küsitluste tagasiside põhjal õppekava arendamisel kasutama peaksid või saaksid. Selle all mõtlen näiteks fookusgrupi intervjuusid, SWOT analüüsi, teadusuuringute läbiviimist õppekava valdkonnas, koostööd teiste asutuste või instituutidega, jagamaks parimaid praktikaid ja kogemusi või rahvusvahelistes koostööprojektides osalemine. Uurimistöö raames on soov mõista, milliseid õppekava arendustegevusi õppekavajuhid nimetavad ning kuidas nende tegevuste läbiviimist kogeavad.

Õppekava juhtimine ja toetusvõimalused

Konkreetselt õppekava juhtimise alast teaduskirjandust on vähe. Vanari *et al.* (2024) artiklis, mis analüüsib Eesti üldhariduskoolide õppekavaarenduse eestvedamise rutiini arengueesmärkide elluviimisel, mainitakse, et õppekava arendust koolis juhib tavaliselt õppejuht, kelle peamiseks ülesandeks on tagada kooli õppekava vastavus riiklikule õppekavale. Samas tegelevad õppekava juhtimisega nii direktorid, õppejuhid, õpetajad kui ka koolivälised eksperdid (Vanari *et al.*, 2024). Edgar Krulli raamatu “Õppekava koostamise lähtealused: teooria ja praktika” (2020) otsest viidet õppekava juhtimisele ei ole, vaid selles mainitakse õppekava arendamist, disainimist, rakendamist ja hindamist. Kõik mainitud

kategooriad on õppekava juhtimise osa. Õppekavaarenduse juhtimine eeldab teadmisi õppekava koostamise protsessist, mis on korduv ja kus teadmised disainiprotseduuridest ning õppekava kvaliteedi indikaatoritest põimuvad sotsiaal-poliitiliste huvide ja huvigruppide ootustega (Vanari *et al.*, 2024). Õppekava arendust toetavad mitmed tegevused, nagu juhtkonna tugi õpetamise prioritseerimisel ja ressursside jagamisel, õppekava juhi professionaalse arengu edendamine, asutuse selge visioon ja rollide jaotus, andmepõhine lähenemine ning koostöö (Shaw *et al.*, 2019; Oliver & Hyun, 2011; Wolf, 2007).

TLÜ-s on õppekava juhtimine kirjeldatud õppekava statuudis (2023), mille kohaselt on õppekava juhtimisel kindel struktuur ja see hõlmab kolme rolli: õppekolleegium, õppekavajuht ja õppekavade nõukogu. Õppekolleegium on vastutav üksus, mis teeb ettepanekuid õppekavade avamise, muutmise ja sulgemise kohta, lähtudes süsteemsest ja järjepidevast õppekavaarendusest. Kolleegiumi koosseisu kinnitab akadeemilise üksuse juht ning sinna kuuluvad õppejuht, akadeemiliste suundade juhid, igalt akadeemiliselt suunalt vähemalt üks õppekavajuht, üliõpilasnõukogu esindaja ja teised akadeemilise üksuse juhi poolt lisatud liikmed. Õppekavajuht vastutab õppekava visiooni ja arendamise eest, tagades õppekava vastavuse heale teadustavale, riiklikele nõuetele ja TLÜ statuudile. Õppekavajuhil peab olema vähemalt magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon ning sellel kõrghariduse astmel õpetamise kogemus, mille õppekava ta juhib. Akadeemilise suuna juht võib kutsuda kokku õppekavade nõukogu, kuhu kuuluvad soovituslikult tööandjate, vilistlaste, üliõpilaste ja õppekava esindajad, kus üks liige ei saa täita mitut rolli. (Tallinna Ülikool, 2024)

METOODIKA

Uurimistöö puhul on tegemist kvalitatiivse uuringuga, mille käigus kogutakse mitmekülgset materjali uurimisküsimuse kohta ja mille tulemuste tõlgendamisse peab uurija teadlikult panustama ning andmeanalüüsi käigus valima välja just need tulemused, mis on uurimisküsimuse seisukohast kõige olulisemad (Lagerspetz, 2021). Uuringus rakendati fenomenoloogilist uurimisviisi, mille eesmärk on mõista ja selgitada inimeste igapäevaelus kogetavaid olukordi (Laherand, 2008). Uurimistöös on kogetavaks olukorraks õppekava arendamine ja kogejateks õppekavajuhid. Töö käigus uuriti õppekava juhtide kogemusi, et leida andmete kirjeldamise ja tõlgendamise käigus seaduspärasusi ja mustreid, mis nende kogemustes esinevad.

Uurimisinstrumendina on kasutatud poolstruktureeritud intervjuud, mille raames valmistati ette intervjuu kava (vt Lisa 1). Poolstruktureeritud intervjuus esitatakse küsimused

kindlas järjekorras, kuid neile vastatakse vabalt ja intervjuuerija eesmärk on suunata vestlust nii, et vastaja toetuks oma vastustes konkreetsetele kogemustele ja näidetele, vältides liiga üldiseid vastuseid. (Lagerspetz, 2021). Valimi moodustamisel on kasutatud strateegilist (ka teoreetilist) valimit, mis sobib hästi kvalitatiivse analüüsi tarbeks (Lagerspetz, 2021). Strateegilist valimit iseloomustab mõne spetsiifilise teema käsitus, antud juhul TLÜ bakalaureuse õppekavade juhtimine ja neis arendustegevuste läbi viimine, mille käigus on võimalik kindlaks teha inimesed või inimgrupid (TLÜ õppekavajuhid), kes uurimisteedega mingil nendele omasel viisil kokku puutuvad (Lagerspetz, 2021). Selline valim annab võimaluse uurimistöö eesmärgist lähtuvalt valida sobilikud küsitletavad. Valimi moodustamiseks saadi õppekavajuhtide andmed TLÜ Õppeosakonnalt. Valimi moodustasid neli juhti neljast instituudist (Haridusteaduste instituut, Loodusteaduste instituut, Ühiskonnateaduste instituut ja Digitehnoloogiade instituut), kes arendavad bakalaureuse taseme õppekavasid (Tabel 1). Anonüümsuse huvides ei seostata intervjuueritavat instituudiga, vaid juhtimiskogemusega.

Tabel 1.

Valimi kirjeldus

Intervjuueritava kood	Juhtimiskogemus aastates
ÕKJ 1	12 aastat
ÕKJ 2	10 aastat
ÕKJ 3	2 aastat
ÕKJ 4	1 aasta

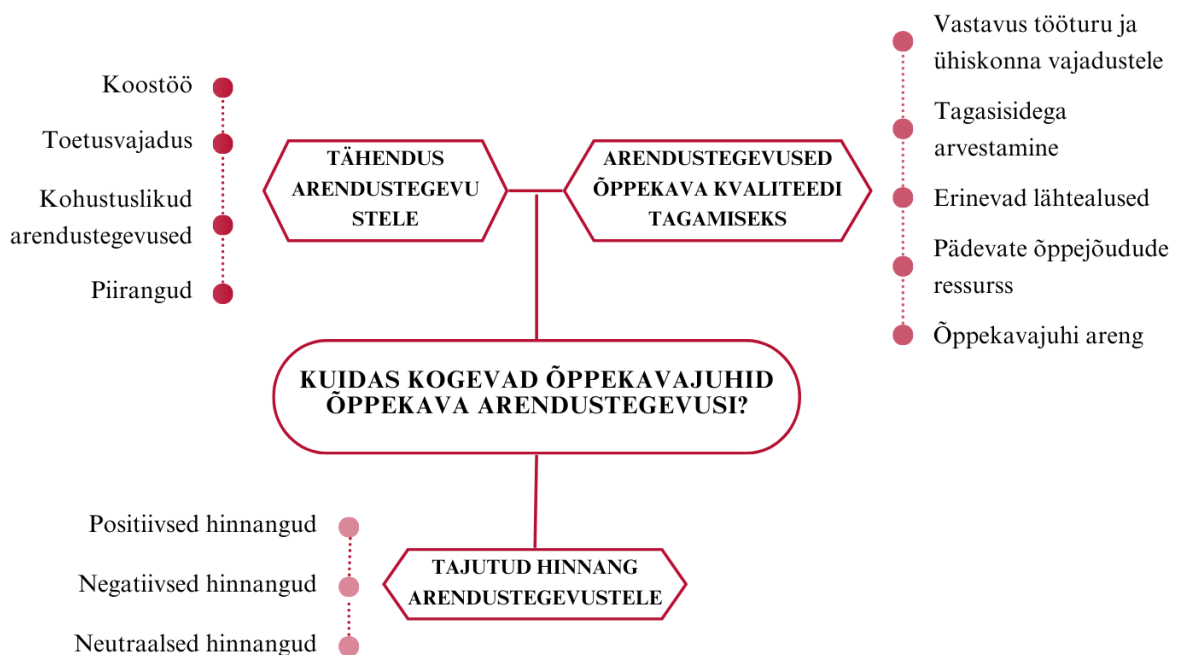
Andmete analüüsimiseks kasutati induktiivset sisuanalüüsi, mis koosnes järgmistest etappidest: helisalvestiste transkribeerimine, tekstide korrastamine, andmetega tutvumine, kodeerimine, kategooriate ja alamkategooriate loomine, tulemuste esitamine, arutelu ja kokkuvõte.

Intervjuusid alustati informeeritud nõusoleku küsimisega andmete kogumiseks. Intervjuueritavaid teavitati vestluse salvestamisest ja selle hilisemast transkribeerimisest. Samuti teavitati intervjuueritavat intervjuu alguses, et salvestust hoitakse krüpteeritult ja andmete esitamisel uurimistöös tagab uurija intervjuueritava konfidentsiaalsuse ja anonüümsuse kõigis uurimisetappides ning kogutud materjal hävitatakse nõuetekohaselt peale

uurimistöö kaitsmist. Intervjuude helisalvestised kirjutati ümber tekstiks, kasutades automatiseeritud tekstituvastus rakendust www.tekstiks.ee (Olev & Alumäe, 2022). Andmestikku, mida analüüsida tekkis kokku 31 lehekülge, mis töötati läbi, krüpteeriti ja kodeeriti. Andmeid hoiustati uurija enda isiklikus arvutis, kuhu on ligipääs üksnes uurijal.

TULEMUSED

Uurimistöö tulemused esitan analüüsi käigus koostatud peakategoriate ja alamkatekooriate kaupa (joonis 1). Illustreerin tulemusi katketega intervjuudest, tähistades need koodidega ÕKJ 1, ÕKJ 2, ÕKJ 3 ja ÕKJ 4. Tsitaadid on esitatud redigeeritult, et tagada selgus ja loetavus. Parasiitsõnad on eemaldatud ning mõttepunktid tähistavad osasid, mis on tsitaatidest konteksti selguse huvides välja jäetud.

Joonis 1.

Uurimistulemuste kategooriate ja alamkatekooriate struktuur

Arendustegevustele omistatud tähendused

Tulemused näitasid, et õppekavajuhid omistavad arendustegevustele erinevaid tähendusi, tuues esile erinevaid väljakutseid ja vajadusi arendustöö tõhusamaks toetamiseks. Andmete analüüs näitab, et õppekavajuhid peavad koostöö kogemist erinevate osapooltega õppekavade arendamisel nii üheks peamiseks väljakutseks kui ka oluliseks eduteguriks. Tulemustest

ilmnes, et õnnestumiseks peetakse koostööd õppekava meeskonnaga, vilistlastega ja ülikooliväliste partneritega (näide 1). Lisaks selgus, et palju tehakse õppekava arendamisel koostööd inimestega isiklike tutvuste pinnalt, kes on õpetatava erialaga professionaalselt seotud.

(1) *Meil kujunes üle-eelmisel aastal välja selline väga konkreetne tiim, kes leidsid selle aja ja tahtsid kaasa rääkida ja samas õnneks ka esindasid just päris suurt osa nendest valdkondadest, mis selle õppekava moodustavad. (ÕKJ 3)*

Andmeid analüüsid selgus, et õppekavajuhid kogevad koostööd veel õppenõukoguga, et vaadata üle ettepanekuid õppekava muutmiseks, õppejõududega, peamiselt kaasamise ja aine sisu üle otsustamise näol, õppeosakonnaga, info jagamise ja õppekavajuhtide kokkusaamiste näol (näide 2).

(2) *Õppeosakond korraldab küll näiteks õppekava juhtide kokkusaamisi, mis on tore, et need toimuvad. Antakse sedasama infot, mida jagatakse siis õppeosakonna poolt Senatis, eks ole, ja nii edasi. (ÕKJ 4)*

Kõige suuremaks koostööga seotud väljakutseks peetakse ülikooli sisest koostööd. Enim toodi välja, et õppekava arendamisel on keeruline saavutada ja hoida instituutide vahelist suhtlust (näide 3).

(3) *Seda ülikoolisest koostööd on ka raske nagu saavutada. (ÕKJ 2)*

Tulemused näitasid, et õppekavajuhid vajavad arendustegevustes tuge eelkõige järgmistes valdkondades: rollisulguse tagamine, töökoormuse tasakaalustamine, tagasiside andmine ja tunnustamine ning administratiivsete ülesannete toetamine. Intervjuude põhjal selgus, et õppekava arendustegevustele pühendatud aega tajutakse erinevalt. Väiksema kogemusega õppekavajuhid tunnevad töökoormuse muutusi (nii tõusu kui langust) märgatavalt intensiivsemalt kui nende kogenumad kolleegid (näide 4). See tähendab, et väiksema staažiga õppekavajuhid tõid selgelt esile, kuidas teatud tegevused mõjutavad nende töökoormust, samas kui pikema staažiga õppekavajuhid ei pidanud neid muutusi märkimisväärseks ega pööranud sellele erilist tähelepanu.

(4) *Sel aastal tuleb midagi veel täiendavat raporteerida või täiendav analüüs koostada. Et koormus on kindlasti tõusmas. (ÕKJ 3)*

Ma ei oskagi öelda /.../, mis on nii kõige suuremad (väljakutsed) olnud, et see on nagu selline pidev protsess. /.../ oled kogu aeg selle sees, siis tuleb nagu kõigega toime. (ÕKJ 1)

Andmete analüüsist selgus, et rolliselguse tagamise vajadus avaldub kahes peamises aspektis. Esiteks ei tajuta õppekava kuraatori ametinime muutmist õppekavajuhi ametinimeks olulise sisulise muudatusena (näide 5):

(5) No ma ei näe mingit sisulist vahet... võib-olla see kuraator on natukene nagu eristuvam. Meil on igasuguseid juhte hästi palju... See võib tekitada natuke segadust, et suunajuhid ja õppejuhid ja nende juhid ja nii edasi. (ÕKJ 3)

Teiseks ilmneb rollisegadust suunajuhi ja õppekavajuhi ülesannete ning vastutuse jaotuses (näide 6). Näiteks toob ÕKJ 1 välja, et kuigi suunajuhi ülesannete hulka kuulub projektide loomine ja taotlemine, jääb see mõnikord täitmata, mis põhjustab ebamäärasust rollide vahel.

(6) ja suunajuht ei vea ka selliseid projekte, sest see on tegelikult tema kohustus, et luua siis või taotleda projekte, mis ühendaks kõik kolm osapoolt. Ja noh, kuna tema on sellise kohustuse omale võtnud, siis ma arvan, et teistel ei peaks olema otseselt seda, et ma hakkam nüüd seda ise siis tegema, kui tema ei tee. (ÕKJ 1)

Õppekavajuhtide kogemused näitavad, et ametinimede ja ülesannete vahelised ebaselgused võivad põhjustada segadust ja mõjutada koostöö tõhusust.

Õppekava arendustegevustes omistatakse olulist tähendust tagasisidele ja tunnustusele tehtud töö eest. Eriti väärtustatakse olukordi, kus ülikool arvestab õppekavajuhtide ettepanekutega, mida tajutakse samuti tunnustusena. Siiski ilmneb tulemustest, et õppekavajuhtidele ei anta ülikooli poolt piisavalt tagasisidet nende tehtud töö kohta (näide 7). Näiteks ÕKJ 3 märgib, et õppeaasta sisehindamise vormi tuleb küll täita, kuid tagasisidet vormile ei saada.

(7) No ühelt poolt, eks ta on selline tülikas kohustus seda iga aasta täita ja ega väga palju sealt nagu tagasisidet kuskilt poolt ei tule sellele, mis seal kirjas on. (ÕKJ 3)

Õppekavajuhid omistavad erinevaid tähendusi arendustegevustele ka sõltuvalt sellest, kas need on kohustuslikud ja tulenevad poliitilistest suunistest või ülikooli strateeglistest otsustest. Tulemused näitasid, et õppekava arendustegevustes võetakse arvesse riiklikke ja rahvusvahelisi prioriteete, nagu globaalsete oskustega arvestamine, kuid need võivad minna vastuollu ülikooli poolt antud suunistega. Näiteks tõi ÕKJ 1 välja roheoskuste analüüsi, mille

käigus selgus, et teemad, mis olid uutes Euroopa Liidu suunistes olulised, olid varasemalt õppekavas kaetud, kuid pidid piiratud ressursside tõttu välja jääma (näide 8).

(8) *„Et siin hiljuti ma analüüsisin õppekava just rohepädevuste valguses /.../ paljud teemad, mis seal roheoskuste juures oli esile toodud, olid meil just nendes ainetes kaetud, mis me pidime välja viskama.“*

Tulemustest selgub, et õppekava arendustegevused peegeldavad ülikooli kehtestatud reegleid ja strateegiaid, nagu ainepunktide standardiseerimine ja ressursside optimeerimine. Muudatusettepanekud tulevad näiteks õppeosakonnalt ja on sageli seotud vajadusega optimeerida õppetöö läbiviimist ja vähendada koormust või mitmekesisust, mis nõuavad pidevat ümberkorraldamist. Need suunised ei pruugi alati toetada eriala sisulisi vajadusi, kuid määravad suuresti õppekava arendustegevuste suuna. Näiteks toodi välja, kuidas kõik ained pidi viima 6 EAP peale (näide 9).

(9) *Viimane, nüüd lõppenud õppeaasta, et selle jooksul meil oli siis selline suurem ümbertegemine õppekava osas, mis oli väljastpoolt tingitud... kõik ained peavad olema kuue-punktised. (ÕKJ 3)*

Tulemustest saab välja tuua, et õppekavajuhid näevad, kuidas arendustegevused on tihti mõjutatud piirangutest, mis tulenevad nii etteantud struktuuri jäikusest kui ka valdkonnapõhistest eripäradest. Näiteks on ülikooli kehtestatud õppekava kindel struktuur loonud olukorra, kus loomingulist lähenemist on keeruline rakendada (näide 11)

(10) *Seda on võib-olla raske mahutada sellisesse skeemi, mis on tegelikult ja samamoodi ka noh, väga rigiidne /.../ õppekava statuut ja kõik sinna juurde kuuluv. Seal on väga vähe mänguruumi. (ÕKJ 3)*

Valdkonnapõhised eripärad võivad samuti piirata arendustegevusi, näiteks spetsiifilise õppeaine või mooduli lisamise osas (näide 12).

(11) *Et see (esimene valdkond) on piisavalt spetsiifiline, et seda ei ole nagu ülikoolis seest väga leida. (ÕKJ 2)*

Lisaks ilmnevad piirangutena isiklikud väljakutsed seoses bürokraatlike protsesside ja statistiliste nõuete täitmisega (näide 12). Näiteks nähakse õppeaasta lõpus täidetavat õppeaasta sisehindamise vormi kui ühte lisakohustust, mis ei anna otseselt muud midagi kui seda, et õppekavajuht saab ise reflekteerida selle üle, mis tehtud sai (näide 13).

- (12) *Et see mingite statistika või selline, numbrid ja bürokraatiad, et kuidas seal asjad peaksid nagu väljenduma. Ma jah, ei ole viitsinud seda teha, sest /.../ minu süsteemis on olulisem see tagasiside ja tagasitulemine ja saavutada koostöö. (ÕKJ 2)*
- (13) *Seda võib võtta sellise teraapia vormina, et saab suhteliselt vabalt oma frustratsiooni ja ideaalid seal väljendada, et mis on kehvasti ja kuidas võiks olla paremini ja mis kõik tuleks teha ja mis seda takistab. (ÕKJ 3)*

Need, piirangutena tajutavad tegevused, mõjutavad õppekavajuhte nii igapäevases haldustöös kui ka strateegilistes otsustes, jättes vähe ruumi sisulistele uuendustele ja loomingulistele lahendustele.

Arendustegevused õppekava kvaliteedi tagamiseks

Andmeid analüüsid selgus, et õppekava kvaliteedi tagamiseks arendustegevusi tehes lähtuvad õppekavajuhid tööturu ja ühiskonna vajadustest, õppekavale antud tagasisidest, erinevatest lähtealustest, õppejõudude ressursist ning õppekavajuhi pidevast professionaalsest ja personaalsest arengust. Õppekava pidevalt arendades tagatakse lõpetajate konkurentsivõime tööturul ja vastavus ühiskonna ootustele. Õppekava vastavus ühiskonna ootustele on kõige alus, nagu rõhutab ÕKJ 3 (näide 14). Tööturu nõudmisi jälgitakse pidevalt koostöös tööandjate ja Kutsekojaga (näide 15).

- (14) *Ühiskonnas on teatud ootused (erialal) ja inimesed tahavad tööd leida lõpuks. Sellest lähtudes vaatasime kogu õppekava üle. (ÕKJ 3)*
- (15) *Monitoorid seda valdkonda, tööandjate tegevust – mis tuuled seal puhuvad ja mis reaalselt vaja läheb. (ÕKJ 2)*

Samuti ilmneb tulemustest et õppekavajuhid hoiavad ennast kursis eriala puudutavate trendidega ja jälgitakse rahvusvahelisi suundumusi, et lõpetajad oleksid konkurentsivõimelised ning oleks kaetud võimalus edasi õppida (näide 16).

- (16) *Peame vaatama, mida mujal maailmas õpetatakse, /.../ kui tudeng tahab nagu väljapoole minna, et siis ta /.../ näeb, mida kuskilt juurde saab, mis sobib samasse valdkonda eriala valdkonda, millega ennast täiendada. (ÕKJ 2)*

Tagasiside on õppekava arendamisel keskse tähtsusega, aidates mõista üliõpilaste, vilistlaste ja tööandjate vajadusi. Tulemustest selgub, et tagasisidet kogutakse nii ametlike süsteemide (ÕIS) kui ka otse üliõpilaste, vilistlastega ja tööandjatega suheldes, näiteks kirjeldas ÕKJ 3,

kuidas ta kohtub ühe õppeaine raames individuaalselt üliõpilastega ja vesteldes saab teada, kuidas juba läbitud õppekava osa vastab nende vajadustele ja ootustele (näide 17).

- (17) *Mul on üks õppeaine, kus ma individuaalselt kohtun üliõpilastega /.../. Seal saab samamoodi mingisugust indikatsiooni selle jaoks, et mida võiks teha või peaks tegema.* (ÕKJ 3)

Tööandjalt saadud tagasiside alusel muudetakse kursuste sisu, näiteks kirjeldas ÕKJ 4, et kui tööandjad annavad infot, et mingi oskuse on ennast ammendanud ja selle asemel võiks uut oskust õpetama hakata, võetakse seda arvesse ning tehakse õppekavas vastavaid muudatusi (näide 18).

- (18) *Kui tööandjad ütlevad, et teate selles valdkonnas /.../, mida me oleme siin nüüd õpetanud, võib olla 10 aastat /.../ võiks sellest trendist loobuda, hakkame seda teist õpetama.*

Vilistlaste tagasisidet saab vilistlaste tagasiside küsitlusest, aga seda kogutakse ka näiteks magistritööde raames. Samuti peavad õppekavajuhid vilistlaste tagasisideks ka praktika juhendajaid, kelle all üliõpilased praktikat teevad, ja õppejõududel saadud sisendit, nagu mainis ÕKJ 3, sest osad õppejõud on sama õppekava vilistlased, mille raames nad aineid annavad.

Andmeid analüüsides saab välja tuua, et tagasiside oluliseks osaks on ka kriitika, mis ilmneb sageli arutelude või otsustusprotsesside lõppfaasis. Kriitikaga arvestamisel tuleb esmalt aru saada, kas see on põhjendatud või mitte. Tulemused näitavad, et õppekava arendamisel tuleb õppekavajuhtidel tihti kompromisse teha, aga alati ei ole võimalik kõigile meele järele olla (näide 19).

- (19) *Alati on neid, kes ei ole rahul või tahaksid midagi muud teha, ja siis on oluline hinnata, kuivõrd argumenteeritud see kriitika on.* (ÕKJ 3)

Tulemustest ilmneb, et õppekava sisu loomisel lähtutakse erinevatest lähtealustest, mis tagab õppekava vastavuse erialastele ja ühiskondlikele ootustele. Sisendiks on tulemuste alusel näiteks riiklikud nõuded, teaduspõhine lähenemine ja kõrghariduse valdkondlikud ning kõrgkooli standardid. Tulemustest on näha, et õppekava kvaliteedi tagamisel keskendutakse võtmeoskuste arendamisele, mida õppekava lõpetajad vajavad tööturul osalemiseks ja edasiõppimiseks. Samuti selgub tulemustest, et õppekava arendamisel arvestatakse

kõrgharidusstandardiga, õppekava statuudiga ja ühe eriala puhul mainiti ka ministeeriumi poolt kehtestatud tingimused (Näide 20).

- (20) *Üks väline tingimusi oli /.../ õppeteenusleppe, mis ministeeriumiga sõlmiti, et seal tulenevad tingimused, mida me ei saa muuta, mida tuleb arvesse võtta. (ÕKJ 3)*

Oluliseks lähtealuseks õppekava sisu loomisel teaduspõhisus. Näiteks ÕKJ 1 kirjeldas, et õppekava ajakohasuse tagab teadustöö, mida tehakse järjest rohkem ning mis toetab erialaste teadmiste rakendamist (näide 21).

- (21) *Meil on väga paljude ainete sisu konkreetset meie oma teadustegevusele tuginev. /.../ Õppekava on muutunud üha rohkem teaduspõhisemaks. /.../ See on ka kindlasti üks oluline aspekt, mis on selles arendustegevuses järjest kasvav. (ÕKJ 1)*

Tulemustest selgus veel ka, et õppekava arendamisel lähtutakse valdkondlikest standarditest. OSKA raportite ja kutsestandardite põhjal hoiavad õppekavajuid ennast kursis enda õppekavaga seotud eriala oluliste oskuste ja trendidega. Samuti selgub, et üheks arendustegevuse lähtealuseks on ka järjepidev õppekava monitoorimine. Jälgitakse seda, kui palju üliõpilased mingeid ained valivad ja kuhu suunda rohkem kaldu ollakse (näide 22). Samuti tuli tulemustest esile, et üks õppekavajuht osaleb ise aktiivselt tööturul, et mõista valdkonna vajadusi, et neid õppekava sisu loomisel arvesse võtta.

- (22) *Valikainetega eriti lihtne, et vaatad, kas valitakse või ei valita. Kui ei valita, siis on ju midagi viga. /.../ ja kui pilt on enam-vähem selge, siis on arendustegevus juba tõesti seotud kõikide ainekursuste aine plokkide ja moodulite ülevaatamisega. (ÕKJ 4)*

Õppekava kvaliteedi tagamisel peavad õppekavajuhid tulemuste põhjal oluliseks seda, et aineid loeks pädevad õppejõud. Tulemustest selgus, et pädevate õppejõudude leidmist kogetakse väljakutsena (näide 23).

- (23) *Väljastpoolt lektorit, kui sellist ei ole lihtne saada, sest hinnad ei ole väga konkurentsivõimelised /.../ mul on nagu hea meel, et tööturult on tulnud õppeaineid. (ÕKJ 2)*

Viimaseks alamkategoriaaks õppekava arendustegevustes kvaliteedi tagamiseks tuli tulemustest välja õppekavajuhi areng. Õppekava arendamine pakub õppekavajuhtidele arenguvõimalusi nii professionaalsel kui personaalsel tasemel. Areng toimub läbi enesetäiendamise, praktilise kogemuse ja refleksiooni. Näiteks tõi ÕKJ 4 välja, et õppekava arendamine on õpetanud talle ajaplaneerimist ja ÕKJ 2 mainis, et osaleb konverentsidel,

täiendkoolitustel kui ka tööturul, et leida midagi kasulikku nii personaalseks enesetäienduseks kui ka õppekava sisu ajakohasena hoidmiseks.

Tajutud hinnangud arendustegevustele

Tulemustest selgus, et õppekavajuhid annavad õppekava arendamisele positiivseid, negatiivseid ja neutraalseid hinnanguid. Positiivsena tunnetasid kõik õppekavajuhid rahulolu ja uhkust õppekavaga seotud arendustegevustega saavutatud tulemuste üle. Positiivsed kogemused, nagu rahulolu tulemuste ja eduka koostöö üle, olid seotud hästi planeeritud ja läbimõeldud õppekava sisuga. Näiteks tõi ÕKJ 3 ühe saavutusena esile selle, kui lõpetajad ütlevad, et nad on õppekaval õppides omandanud väga põhjalikult eriala teadmised ja oskused (näide 24).

(24) *Võib-olla see, et ikkagi nagu, kui meie lõpetajad, kes selle õppega lõpetavad, ütlevad, et nad on selle eriala teadmisi, oskusi saanud väga põhjalikult. (ÕKJ 3)*

Samuti ilmneb tulemustest, et õppekava arendamise tulemusi tajuti väga isiklikult. Positiivsed tulemused, näiteks tudengite edukas hakkamasaamine tööturul, toob kaasa uhkustunde (näide 25).

(25) *Meie lõpetajad, kes selle õppega lõpetavad ja lähevad ka edasi /.../, siis nad ütlevad, et nad on selle eriala teadmisi ja oskusi saanud bakalaureuse õppekavas väga põhjalikult. (ÕKJ 1)*

Samas ilmnes ka rahulolematust, mis tulenes peamiselt ressursipuudusest, keerukast koostööst instituutide vahel või raskustest otsustusprotsessides. Rahulolematust tekitab ka see, kui õppekavajuht soovib pakkuda õppijatele paindlikke õppevorme, näiteks teha mõned õppekohtumised Zoomis, aga kohtab teiste õppejõudude vastuolu, sest nad ei ole valmis seda tegema (näide 26).

(26) *Kui mina ütlen näiteks seda teemat saab õppida Zoomis ka, et siis võiks näiteks teha ühe kohtumise või ütleme kogu ühe siis tsükliõppes Zoomipõhise. Aga õppejõud on nii erineva arusaamaga. /.../ Siis me ei saa enam sellist lähenemist pakkuda. (ÕKJ 1)*

Muudatuste tegemine õppekavas eeldab sageli kompromisside tegemist. Mitmed õppekavajuhid tõdesid, et arendustegevuste elluviimiseks peab millegi uue lisamiseks tegema loobumisotsuseid (näide 27).

- (27) *Tegelikult alati tähendab see arendus ka seda, et kui sa tahad midagi uut ja paremini teha, siis paratamatult tähendab, et kuskilt peab midagi välja minema.* (ÕKJ 4)

Negatiivseid hinnanguid koostööle anti tulemuste järgi koostööle instituutide vahel (näide 28). Tuntakse rahulolematust, et ülikooli siseselt on koostöö raske tulema ja kui millegagi ka alustatakse, siis vajub koostöö kiirelt ära.

- (28) *Koostöö instituutide vahel, see on üks keeruline asi.* (ÕKJ 4)

Neutraalsed hinnangud arendustegevustele ilmnestid tulemustest tasakaalukuse näol. Mainiti, et kui tuleb mõni ülevalt-alla suunis õppekava muutmiseks, siis ei tormata kohe neid muudatusi õppekavas tegema. Tekkinud on teatud immuunsus muutustrendide osas (näide 29).

- (29) *Õeldakse, et see tuleb ära teha /.../ me ei tormanud seda eelmine aasta kohe nii tegema, /.../ ma olen muutunud mõnes osas immuunseks nende mingite muutustrendide osas.* (ÕKJ 1)

ARUTELU JA KOKKUVÕTE

Uurimistöös keskendusin sellele, et uurida, kuidas kogevad TLÜ õppekavajuhid õppekava arendustegevusi. Uuringu tulemused näitavad, et õppekavajuhid kogevad õppekava arendustegevusi kompleksse ja olulise tööna. Tulemuste põhjal saab väita, et õppekava arendustegevused on strateegiliselt olulised ja keerukad ülesanded, mis nõuab selgeid rolle, tugevat administratiivset tuge ja õppekavajuhi pidevat professionaalset arengut. Sarnaste tulemusteni on jõutud eelnevates uuringutes (Shaw *et al.*, 2019; Oliver & Hyun, 2011; Wolf, 2007), et juhtkonna tugi, õppekavajuhi professionaalse arengu edendamine ja rolliselgus on olulised õppekava arendust toetavad tegurid. Erinevusena tuli välja see, et lisaks on arendustegevustes vaja tõhusat koostööd.

Tulemustest selgus, et õppekavajuhid vajavad tagasisidet ning tunnustust enda tehtud tööle. Üheks õppekava arendustegevuseks TLÜ-s on iga-aastane õppekava sisehindamisvormi täitmine, millele ülikooli poolt tagasisidet ei saada. Sellisel juhul on õppekavajuhtidel endil

vaja leida aruande koostamiseks väärtust, näiteks mõeldakse sellest kui võimalusest enda töö üle reflekteerida, et vältida selle muutumist tüütuks kohustuseks.

Õppekavade arendamine on mõjutatud sotsiaal-poliitilistest teguritest (vrd Erss, 2020). Mõjutajateks on nii välised, nt toodi välja Euroopa Liidu suunised roheoskuste kohta, kui ka sisemised, nagu ülikooli strateegiline otsus, et kõik ained peavad olema 6-punktilised, tegurid. Tulemustest selgus, et arendustegevusi tehes püütakse kohandada sotsiaalsete ja majanduslike trendidega, kuid need ei pruugi alati kattuda ülikooli strateegiaga. TLÜ kvaliteediraamistik (2023) on kirjas, et ülikooli eesmärk on luua ja arendada tulevikku suunatud õppekavasid, mis toetavad ühiskonna arengut, vastavad ülikooli arengukavale ning rõhutavad interdistsiplinaarset lähenemist. Seda arvesse võttes ning tulemustest lähtuvalt saab öelda, et õppekavajuhid arendavad õppekavu selliselt, et need toetaksid ühiskonna arengut, kuid tulemustest selgus, et interdistsiplinaarne koostöö õppekavaarenduses vajab ülikoolis enam tähelepanu ja selles tegevuses vajavad õppekavajuhid ülikooli tuge, et instituutide vahelist arendustegevust soodustada. Sellegipoolest annavad õppekavajuhid endast parima, et kohandada õppekavu vastavalt ühiskonna ja tööturu vajadustele, et valmistada lõpetajaid ette tööturule sisenemiseks, täites seega sotsiaalset kokkulepet, millest kirjutab Kivisild (2024) oma magistritöös. Tehtud töö üle tuntakse uhkust ning rahulolu, eriti kui lõpetajad annavad tagasisidet, et on erialaga seotud teadmised ja oskused põhjalikult omandanud.

Uuringu tulemused rõhutavad, et õppekava juhtimine ja sellega seotud arendustegevused on aeganõudvad ning õppekavajuhid teevad seda tööd vastutustundega. Samas ei peeta õppekava arendamist akadeemiliseks saavutuseks (Vanari & Povilaitis, 2024), mis näitab, et õppekava arendustegevus tuleb ülikooli tasandil rohkem esile tõsta ja seda tunnustada.

Õppekavajuhid tunnetavad vastustust selle ees, et nende õppekavad täidaksid üliõpilaste ootuseid ja valmistaks nad tööturule sisenemiseks ette. Uurimustulemuste põhjal on ilmne, et õppekavaarenduses on oluline edendada instituutide vahelist koostööd ning, et õppekavajuhid vääriks suuremat tunnustust oma panuse eest õppekavade arendamisse. Edasistes uuringutes saab keskenduda sellele, kuidas leida parimaid viise õppekavajuhtide rolli toetamiseks ja väärtustamiseks, samuti instituutide vahelise koostöö parendamisele õppekava arendustegevustes.

KASUTATUD ALLIKAD

- Arenguseire Keskus (2022). Kõrghariduse tulevik. Arengusuundumused aastani 2035. raport. Tallinn: Arenguseire Keskus.
- Aruväli, S., Kaldas, H., Pilli, E., & Roppo, S. (2016). *Juhendmaterjal täienduskoolituse õppekava koostamiseks*. Haridus- ja Teadusministeerium.
https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-06/oppekava_koostamise_juهندmaterjal.pdf
- Erss, M. (2020). Eesti taasiseseisvumisjärgne õppekavaarendus euroopaliku didaktika ja anglo-ameerika curriculumi risttules. Mati Heidmets (Toim.). *Haridusmõte*. (54–94). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur. (2024, 14. juuni). *Institutsionaalne akrediteerimine*.
<https://haka.ee/institutsionaalne-akrediteerimine-2/>
- Eesti Keele Instituut. (2024, 13. juuni). *[EKSS] Eesti keele seletav sõnaraamat. Otsing märksõnale “statuut”*. <https://eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=statuut>
- Eesti Keele Instituut. (2024, 23. aprill). *[HAR] Haridussõnastik. Otsing märksõnale “kuraator”*. <https://www.eki.ee/dict/haridus/index.cgi?Q=kuraator&F=M&C06=et>
- Karu, K. (2020). *Üliõpilaste arusaamad õppimisest ülikoolis: andragoogiline vaade* [Dokoritöö, Tallinna Ülikool]. ETERA. <https://www.etera.ee/s/FQUTSx5Pc4>
- Kivisild, K. (2021). *Tallinna Ülikooli andragoogika õppekavade areng aastatel 2002-2020*. https://andragoogika.tlu.ee/wp-content/uploads/2022/04/Kristi-Kivisild_TLU-Andragoogika-oppekavade-areng-2002-2020.pdf
- Kivisild, K. (2024). *Tallinna Ülikooli andragoogika eriala vilistlaste hinnangud õppekavale ja üldoskuste arengule*. [Magistritöö, Tallinna Ülikool]. ETERA. <https://www.etera.ee/s/ZbrEmj4vgI>
- Krull, E. (2020). *Õppekava koostamise lähtealused: teooria ja praktika*. Tartu Ülikooli Kirjastus. Raamat.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. OÜ Sulesepp.
- Lagerspetz, M. (2021). *Ühiskonna uurimise meetodid. Sissejuhatus ja väljajuhatus*. Tallinna Ülikooli Kirjastus
- Malva, L. & Leijen, Ä. (2020). Läbilõikeline ülevaade üliõpilaste hinnangutest Tartu Ülikooli õpetajakoolituse õppekavade sidususele 2014.–2018. aastal. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 8(1), 100-127. <https://doi.org/10.12697/eha.2020.8.1.05>

- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic J. Modern Computing*, 10(3), 409–421
<https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>
- Oliver, S. L., & Hyun, E. (2011). Comprehensive Curriculum Reform in Higher Education: Collaborative Engagement of Faculty and Administrators. *Journal of Case Studies in Education*, 2.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative Research & Evaluation Methods: Integrating Theory and Practice. Fourth Edition*. SAGE Publications.
- Ropo, E. (2024). Õppekavauuringute rekontseptualiseerimine: lühiülevaade ajaloost ja isiklikud meenutused. *Eesti Hariduse Ajakiri*, 12(1), 5-19.
<https://doi.org/10.12697/eha.2024.12.1.02a>
- Rutiku, S., Raudsepp, M., Haamer, A., Pilli, E. & Linn, E. (2007). Tartu Ülikooli õppekavaarendaja abimaterjal. Tartu Ülikooli õppeosakond.
- Shaw, L., Brown, K., Ellis, D., Wolf, P., Dawson, D., Goff, L., & Kustra, E. (2019). From Perception to Practice: A Qualitative Exploration into Institutional Teaching Culture. *Collected Essays on Learning and Teaching*, 12, 140–154.
- Vanari, K. & Povilaitis, K. (2024). Praktikaarendus kõrgkoolides: mida ja kuidas muuta? *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 12(1), 148-175.
<https://doi.org/10.12697/eha.2024.12.1.07>
- Vanari, K., Poll, K. & Eisenschmidt, E. (2024). Õppekavaarenduse eestvedamise rutiinid kooli arengueesmärkide elluviimisel Eesti üldhariduskoolide näitel. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 12(1), 60-87. <https://doi.org/10.12697/eha.2024.12.1.04>
- Varblane, U. (2022). Kõrgharidusõppe suundumused ja võimalikud stsenaariumid. *Riigikogu Toimetised*, 46, 65-72.
- Wolf P. (2007). A Model for Facilitating Curriculum Development in Higher Education: A Faculty-Driven, Data-Informed, and Educational Developer-Supported Approach. *New Directions for Teaching and Learning*, 2007(112), 15-20.
<https://doi.org/10.1002/tl.294>
- Kõrgharidusseadus. (2023). RT I, 11.03.2023, 54.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/111032023053>
- Kõrgharidusstandard. (2024). RT I, 13.06.2024, 5.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/113062024005>

Tallinna Ülikool. (2023, 16. jaanuar). *Tallinna Ülikooli kvaliteediraamistik*.

https://www.tlu.ee/sites/default/files/TUKO/veeb/failid/TLU_kvaliteediraamistik_2023.pdf

Tallinna Ülikool. (19.02.2024) *Tallinna Ülikooli õppekava statuut*.

https://www.tlu.ee/sites/default/files/%C3%95ppeosakond/%C3%95ppeinfo/T_oppekava_statuut_kehtib_alates_01_09_2024.pdf

Tallinna Ülikool. (2024, 05. mai). *Kõrghariduse välishindamine*.

<https://www.tlu.ee/korghariduse-valishindamine>

LISAD

LISA 1. Intervjuu kava

Nõusolek

See intervjuu salvestatakse. Salvestust hoitakse krüpteeritult ning salvestust kasutab intervjuu läbiviia ja tema juhendajad uurimistöö koostamise protsessis. Uuriija tagab intervjuueeritava konfidentsiaalsuse ja anonüümsuse kõigis uurimisetappides ning kogutud materjalid hävitatakse nõuetekohaselt peale uurimistöö kaitsmist.

Kas oled sellega nõus? Kas nõustud sellega, et uurija võib jagada selle intervjuu transkriptsiooni, kust olen eemaldanud Sinule viitavad andmed, ülikoolis sarnaste uuringute läbiviijatele?

Sissejuhatus

Uurimistöö eesmärgi ja intervjuus käsitletavate teemade tutvustus intervjuueeritavale.

Intervjuu küsimused

Õppekava kuraatori/juhi roll ja kogemus

1. Kui kaua olete Tallinna Ülikooli õppekava kuraatorina/juhina töötanud ja kuidas on teie roll selle aja jooksul muutunud?
2. Alates 2024/2025 õppeaastast on õppekava kuraator ümber nimetatud õppekava juhiks. Mis emotsioone see Sinus tekitab?

Õppekava arendustegevused ja kuidas neid koged

3. Palun selgita oma sõnadega, mis on õppekava arendustegevused? Nimeta erinevaid arendustegevusi.
4. Palun kirjeldage mõnda konkreetset projekti või tegevust, mille olete viimase kolme aasta jooksul õppekava arendamisel läbi viinud. Mis olid nende tegevuste peamine eesmärgid ja saavutused?
 - 4.1. Mis põhjusel olid just need arendustegevused sellel hetkel olulised, miks muudatused käivitati?
 - 4.2. Mis õppetunnid ja kogemused nendest tegevustest kaasa võtsid?
5. Mis on olnud Sinu kõige olulisemad saavutused õppekava arendamisel? Milliste projektide või uuenduste üle tunnete erilist uhkust?

6. Millised on olnud suurimad väljakutsed õppekava arendamisel ja kuidas oled nendega toime tulnud?

Õppekava sisu

7. Millistest põhimõtetest ja allikatest õppekava sisu koostamisel lähtud?
8. Kas, kellega ja mis osas teed koostööd õppekava sisu loomisel?
9. Kuidas tagad, et õppekava sisu oleks pidevalt ajakohane ja vastaks nii akadeemilistele standarditele kui ka ühiskonna nõuetele?

Koostöö ja sidusrühmade kaasamine

10. Kuidas toimub või kuidas Sa soovid, et võiks toimuda koostöö teiste osakondade ja asutustega Tallinna ülikoolis, et tagada järjepidev ja ühtne lähenemine õppekavade arendamisele?
11. Kuidas kaasad õppekava arendamisse erinevaid sidusrühmi nagu üliõpilased, õppejõud, tööandjad ja vilistlased? Milline on nende panuse tähtsus õppekava arendamisel? Kuidas seda koostööd koged?

Õppetunnid ja nõuanded

12. Millised on olnud Sinu suurimad õppetunnid bakalaureuse õppekava juhina töötamisel?
13. Milliseid nõuandeid annaksid neile, kes on alustavad õppekava juhid?

Õppeaasta sisehindamine

14. Kuidas toetab õppeaasta sisehindamise vorm sinu tööd õppekava juhina?